

DISSERTATIO IN AVOVRALIS

DE
SALVATA
MATRIMONII

LECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPALI PRÆTORIO DOMINO,
DN PHILIPPO WILHELMO,
PRINCIPALI SORVSSIAE, DVCAT MAGNI
VICARIO ET KELLERVA
EX DECRETO ILLUSTRISSIMORVM ORDINIS
PRÆSIDIS

DN IO. SAMUELE STRYKIO, IC,
SERENISSIMO PRINCIPALI SEN. CONSILIARI
PROFVSOR PUBL. ET COLL. VNI. DE. DECANO
PRO LICENTIA
SOMNI IN IVRE HONORE ET CONGRVENDI

IOANNES B. BENEMANNVS

LIBRARIUS
Lipsiae C. G. Neumann, Neudamm, Acad. Typogr.

3010/10

1.

31822

Q. D. B. V.

1708 19

**COLLEGII
GROTIANI,**

AB
ILLVSTRI KVLPI SIO

QUONDAM CONSCRIPTI,

EXERCITATIO IX.

QVAM

IN ALMA FRIDERICIANA,
CVM ADIECTIS COROLLARIIS,

PRAESIDE

DN. IO. SAMVELE STRYKIO,

IC. SERENISS. VIDVAE SAXO-ISENACENSIS
CONSILIARIO AVLICO, PROFVBL.
ORD. ET FAC. IVR. h. t. DECANO.

IN

AVDITORIO MAIORI

D. III. MART. A. R. S. M DCC VIII.

PVBLICAE ERVDITORVM DISQVISIONI

DENVO SVBMITTIT

IOHANN FRIEDRICH CARL BOSE,

EQV. MISN.

HALÆ MAGDEBVRGICÆ,

Typis IOANNIS GRVNERI, Acad. Typogr.

1782

COLLEGIUM
GROTTIANUM

IN LITTERIS VI
LIBRIS

EXERCITIO

IN ALMA TRIP
GVM AB

PR

DN IO. SAMUELIS STRYKIO

CON
G

LIBRIS

DI

LIBRIS

IOHANNI ERICHIO CARL ROSE

LIBRIS

LIBRIS

COROLLARIA.

I.

Recte Pufendorfius, ad poenam proprie neminem obligari de iure Naturae, statuit.

II

Deum poenis primario emendationem delinquentis intendere statuimus, quo ipso tamen non excluditur alter finis, ut iustitiae divinae satisfiat; Imo huic per poenitentiam & iustificationem fit satis.

III.

Hinc & finis poenarum humanarum praecipuus debet esse emendatio, sed non delinquentis tantum, verum & aliorum.

IV.

Vti nec Grotio, qui bellum punitivum statuit, ita nec Auctori subscribere possumus, qui vindicativum substituit; scilicet eo casu, quo alterius delicto ius nostrum nulla ratione laeditur.

V.

In bellis non quantum alter impune pati possit, sed quantum nobis iure facere liceat considerandum.

VI.

Ita puniendum est corpus, ut parcatur anima; hinc a poenis nimis asperis abstinendum.

VII.

VII,
Princeps non debet pœnam illi qui deliquit, sed obligatus est Reipublicæ.

IIIX.
Princeps non obligatur ad puniendum, si mala eiusmodi sunt, ut tolli nequeant.

XI.
Pœnæ proportionatæ sint delictis; Interim tamen Princeps, non iniuste agit, si sub pœna mortis quandoque venationem prohibet.

X.
Reus criminis capitalis, si iussu Magistratus mortem sibi infert, non incidit in pœnam Autochiriæ.

COLLEGII GROTIANI
EXERCITATIO IX.

I.

Quid *pœna* proprie sit, quale habeat in jure naturæ *fundamentum*, & ad quam *justitiæ speciem* earum inflictio pertineat, Scholastici non solum veteres, sed Juri quoque nostri, magno admodum dissensu, inquisiverunt, tradideruntque. *Primum* accurate satis definit Grotius, quod *pœna* sit a) *malum passionis*, quod infligitur ob *malum actionis*. b) Sed in altero minus recte sentit, quando jure naturali, ut delinquentes puniantur, *licitum* quidem & haud iniquum; nequaquam vero *præceptum* esse, c) opinatur, qui in eo etiã fallitur, quod jus puniendi, seu qualitatem moralem *absolutam*, non *relativam* concipiat, quasi id in naturali libertate *civis* sui juris homini, in civitatibus ac judiciis institutis, *summæ potestatis* quidem, non autem *quæ aliis imperant*, sed *quæ nemini parent*, proprie competere. d) Omnino enim certum est, *posita societate civili*, extra quam nec statui nec intelligi *pœna* unquam potest, ipso naturali juris *præcepto* niti, *pœnæ* inter homines *meritum*, ea ratione, ut non minus cui puniendi jus est, animadvertere in delicta, vi *justiæ divini* in hoc collati, *teneatur*, quam delinquentes ad subeundam *pœnam*, *obligatione* vera, quæ ex actu negativo, dictamini legis *contrario*, descendit, *obstricti* sint. e) Ipsam vero puniendi facultatem imperium in alterum involvere, tum constare ex his potest, tum in sequentibus amplius apparebit.

a] de pœnis prolixè egerunt Juri, ad eum in *Digestis* titulum, *libris vero peculiaribus*, Jo. Althusius & Christophorus Bepoldus,

- foldus, *Dissertatione*, que *seorsim* nominari meretur, Samuel Bœclerus. Ex *Jurispr. Universalis Doctōribus*, præter Grotium b. c. XX. Lambertus Velt hufius, *tractatus, de Justitia divina & humana, parte II. Seldenus I, 4. ac Pufendorf III, 3.*
- b] nam qua Zieglerus & Feldenus heic desiderant, facile componuntur, si connexionem istam, inter malum actionis & passionis, recte explicemus, quod breviter Grotius Ipse n. 1. prolixius Pufendorfius n. 4. præstitit. Sicut enim in passione, malum non morale, quemadmodum in actione, cui respondet, accipitur, & Feldenus concepisse videtur, quando poenam, tanquam medicinam delinquentium, bonum quippiam contendit, sed physicum aliquod, atque ipsam passionem, in notione generaliori intelligimus, prout quamcunque molestiam notat ac dolorem, sive per se, sive operationi cuidam ad hærentem: ira etiam actionis vocem latius sumimus, pro omni eo, quod contra debitum legi vel homini, seu faciendo seu omitrendo, committitur, ut peccata omissionis heic comprehendendi, non habeat, cur Zieglerus neget, siquidem hac oppositione, omnia ea Grotius, que Ulpianus in l. 131. de V. S. noxæ & vindictæ verbis, explicari optat.
- c] que est veluti solennis Grotii hypothesis, sæpius repetita, b. cap. n. 1. 3. 4. 21. 22. II, 8, 20. ac alibi passim; perpetua tamen animadversione id refutarunt, Doctissimi Commentatores, Zieglerus & Osiander. Cum Grotio facit etiam Velt hufius, qui ex licentia, utendi suo jure, in æstimandis his qua ad conservationem sui pertinent, unice solet repetere, cui in multis libere cedere possimus. Vid. p. 62. & 75.
- d] Conf. b. cap. n. 3. 7. 40. idemque statuit Velt hufius d. part. II, passim.
- e] ostenderunt hoc Seldenus I, 4. p. 46. Bœcler. ad Grot. præf. p. 2. & Commentarorum alii. Nec est quod circa priorem obligationem punientis aliquem moretur Velt huf. p. 64. ac si hoc dixerimus, tum fas non esset facinorosum impunitum dimittere, multo minus sinere eum fungi amplissimo in Rep. munere. Nam omnino fas non est, quandoque universaliter, ubi poena irrelaxabilis, interdum ita, nisi causæ liberandi aliquam a poena,
- ex

ex opposito occurrant gravissima, quibus dispensatio reddatur licita, neque enim absoluta prorsus est ista obligatio, sed hac restrictione temperata. Eodem modo in ceteris opponit Velthufius, que non sunt opponenda, nam & juxta magnitudinem damni, quo Rempublicam affligit delictum, & juxta magnitudinem malitie atque vitiositatis, que in delicto est, pœnas intendunt imperantes, hac pœne meritum per se, instar formalis cause, constituit, illud meriti modum & commensurationem, ex ratione finis. nam quod in hoc Velthufius differentiam divine & humane pœne facit, quasi DEUS puniret delictum, quia pœna dignum, homines solum, quia sibi noxium est, petitionem principii involvit, non minus ac pleraque discrimina reliqua p. 73. & 74. adducta. Sic utrumque etiam dici potest. homo est propter justitiam punitivam, & justitia punitiva est propter hominem, illud, quatenus homo imperium habet, ideo a DEO concessum, ut cuique operi juxta meritum retributionem faciat, vid. Rom. XIII. 3. 4. hoc, quatenus sine hac, nulla societas consistere potest. Peccatorem vero impunitum dimittere, ne pœna ejus redundet in Republica damnum, non est facere malum, ut evenerit bonum, quotiescunque illa dimissio sit ex sufficientibus causis, quod hic presupponitur, quo casu, salva manente obligatione ad puniendum, objecti ea mutatio contingit, ut, quod antea simpliciter consideratum, punibile erat, his accedentibus ex opposito causis, tale esse desinat. Sed de his alias. Dissentit circa posteriorem delinquentis obligationem, etiam Pufendorfius IIX. 3. 4. proprie dici non posse, ad pœnam aliquem teneri, quod ad ea solum obligemur, que ultro prestamus, et pœnas esse in invitos; nescio autem an commoda satis sit ea obligationis definitio, cum proprie ille dicatur obligari, qui necessitate adstringitur, & notum est, apud philosophos non minus quam 7Cetos, quomodo conventionum in spontaneas & invitas partito explicari consueverit; Imo si non obligatus esset ad pœnam delinquens, sequeretur, è carcere elapsus injuste graviore pœna affici, sequeretur eum absque injuria punienti posse resistere, qua ratione facilis esset ad Anabaptistas lapsus.

II. *Tertium* quod attinet, in eo mira est Doctorum confusio, ut ex sententiarum diversitate apparet. Difficultates inde mihi subortæ videntur, quod ad eas solum justitiæ species, quæ *distributive* ac *commutative* nomine solent significari, respexerint, in quas cum sola *particularis* justitia distinguatur, mirum non est, pœnas omnes huc non potuisse referri, quonia circa aliquas ipsa etiam *Universalis* justitia occupatur: Quare istam rem ex conditione *delictorum* ita definiendam puto, quod hæc, vel fiant contra justitiam universalem, id est, *leges publicas*, vel contra justitiam particularem, seu *jus tertii*, cum quis sibi plus, alteri minus tribuit; illis respondet *pœna publica*, quæ ob violatum Reip. statum infligitur, *ex justitia universali*, vi cujus summa potestas, secundum quam normam leges fert, transgressores etiam punit: his respondet *pœna privata*, qua ei, qui læsus est, tribuitur aliquid ultra damnum datum, utpote in furto, præter simplū, dupli aut quadrupli æstimatio, in quo, cum nulla dignitatum aut personarum habeatur ratio, *justitiæ particularis* ea species, quæ *commutativa* dici solet, versatur, id quod recte *Grotius* f) agnovit.

f) n. II, *quanquam* Pufendorf. n. 5. *eam confutare conetur*. Nos Grotii rationes tuebimur. *Add. Textor XII, 49, seqq.*

III. Quale pœnarum sit *subjectum activum*, vel quis puniri debeat, non minus ac *passivum*, vel quis puniendus sit, *jure etiam nature* satis est determinatum, ita quidem, ut hoc sint *delinquentes*, illud *superiores*, sumto vocabulo, non in *sensu figurato*, uti *Grotius* g) putat, ac si is, qui male egit, eo ipso se quovis alio cui nihil simlie objici possit, *inferiorem* censeatur fecisse; sed *proprio*, ut denotet *imperium in delinquentem*, verum & efficax; quare pœna non infligitur, nisi à *summa potestate civili*, aut ab iis, quibus hoc

hoc mandat summa illa potestas, vel *Magistratus* jure, vel alio *delegationis* genere. h)

g] n. 3. & 9. ac Hugo du Roy, *Li. tit. 6. n. 3. quod præter Commentatores, impugnavit Tabor Armament. Justin. cap. de abus. armor. in def. bon. 5. §. i. ad 6.*

h] egregie hoc demonstravit Pufendorf. *II. 3. 7.*

IV. Circa finem pœnarū ita philosophatur Grotius, ac si solæ utilitates, quas finis iste sibi proponit, rectam faciant pœnam. Cum illius *causa formalis* ante omnia debuisset attendi, quæ in eo consistit, quod sit *reprobia* seu *vindicta* quædam, *retributionem meriti*, continens, quæ scelus seu delictum commissum ita respiciat, ut ea velut *expietur* ac *purgetur*. i) Sequitur hinc Senecæ illud: *nemo prudens punit, quia peccatum est; sed ne peccetur*, absolute verum non esse. k) Sicut ne hoc, quasi *Deus cum impium punit, non alio fine hoc faceret, quam, ut puniret*, l) quanquam enim alias inter jus puniendi DEI ac *hominum* ingens fatis sit differentia, in eo tamen conveniunt, quod utrinq; pœna sumatur, ut *justitiæ lesæ satisfiat*, cum hoc ad *communitatem* pœnarū naturam requiratur: in *humanis* vero pœnis, præterea *externus* aliquis finis, qui ad conservationem ac bonum aliquod societatis civilis dirigatur, intendi utriq; potest debetque, cui, sicut *ultionem* meram, hoc est, appetitum satiandi iram suam dolore alterius, qua dolor est, repugnare, recte Grotius m) ostendit, ita nescio, an partitionem *Tauri Philosophi* sic emendaverit, n) ut ulteriori *supplemento* non sit opus. Accuratius enim eo modo distinxeris, ut dicas, pœnas, respicere ceti finem vel *utilitatem publicam*, vel *privatam*, de publica nihil tradit Grotius, primario autem pertinet ad *satisfactionem justitiæ*, quæ obtinetur, si obligatio quæ delinquens, transgrediendo legem contraxit, dissolvatur; deinde ne læsi ad *privatam*

vindictam prouant, maximo autoritatis Imperantium contemptu, ipsiusq; Reipublicæ detrimento. o) Privata refertur, vel ad *ipsos delinquentes*, curando ne denuo delinquant, per *emendationem*. p) vel refertur ad *alios*, & quidem, aut ad *læsos* vel eos tantum, *quorum intererat* non peccatum esse, quod in eo consistit, ne post hoc tale quid patiantur ipsi, siue ab eodem, siue ab aliis; aut refertur indistincte ad *quoslibet*, etiam non læsos: Ne, qui læsi sunt, *ab eodem* malum patiantur, *tribus modis* curari potest, primum *si tollatur*, qui deliquit, deinde si *vires nocendi* ei adimantur, postremo si malo suo *dedocetur delinquere*; ne ab aliis lædantur, punitione conspicua, quæ ad *exemplum* referatur, iudices consequuntur. q) id quod similibus prorsus rationibus obtineatur etiam respectu non læsorum cæterorum *quorumlibet*, tum *ne lædantur*, tum *ne lædant*. r) Atque hæc omnia, quæ *jure naturali* circa punitionem delictorum sunt definita, *jure novi Testamenti* vix arctius *circumscripta*, s) certe nequaquam penitus *sublata* dici possunt. t) *Decere* interim, ut in istis punitionibus executionibusque, quibus humanus sanguis funditur, magna ubiq; *circumspectio* res geratur, *Grotio* u) facile largimur, cujus definitione x) acquiescere etiam possunt, qui, an *leges humane*, quæ *interfectionem* quorundam hominum *permittunt*, interfectores *jus verum* præstent etiam apud Deum, an tantum inter homines *impunitatem*, alias solebant disquirere.

i) quod explicat præture Seldenus I, 4. p. 51.

k) quod incautus præter Grotium n. 4. assumerunt Hobbes, III, n. Velthuisius nominato loco. Loquuntur vero ista & Platonis & Senecæ dicta, de Magistratus vitioso proposito, ne sola nocendi libidine ad puniendum accedat, quare obligationi ad penam, ex internæ justitiæ ratione, desumendam, invalide opponuntur,

l) quod

- l] quod iterum Groitius ac Veltthusius afferunt. Loca ex sacris literis adducta, quibus irrideri impios à DEO, item voluptatem capere Deus ex ipsorum malo dicitur, non proprie, sed metonymice intelligenda sunt, pro solatii negatione. Illud quoque summum dominii jus, quale Deo in homines h. n. 4. ac II. 21, 14. III. 4, 9. III, 11. 9. alibique, tribuit Grotius, sic debet explicari, ne iustitiæ divinae refragetur. Conf. Zicgl. ac Ofsander ad n. 4.
- m] n 5. n] quod fecisse vult n. 6. seqq. o] Vid. Dissertatio Bœcleriana §. 21. add. l. 51. §. 2. π. ad L. Aquil. l. 14. C. de pen. l. 2. π. de legib. l. 176. de R. I. l. 14. C. de Judæis.
- p] de qua Grot. n. 7. quamquam male hanc cuivis qui iudicio valeat, & paribus vitiis non teneatur, naturaliter permissam velit, recte propterea consutatus a Commentatoribus & Pufendorfio II. 9, 3, 10. nam 1. qua verbis fit correctio, pœna propria non est, sed consilium & admonitionem si ab æquali, sin à superiore, pœne secutura comminationem, denotat. 2. vires iudicii & immunitas à vitiis tribuunt aptitudinem solam, non jus, quod sine alterius consensu non nascitur; & unde 3. alter aptitudinem suam mihi probabit? neque enim simpliciter ipsi credere cogor. Imo licet 4. hæc omnia naturaliter permissa essent, tamen non nisi de licentia absoluta procedent, hic vero de relativa sermo est, quatenus in alterum competit, ad quam ex una parte superioritas, ex altera subjectio requiritur. Quod denique 5. leges parentibus & dominis in servos concesserunt, in eo non nisi instrumentalis causæ rationem habent, vid. l. un. C. de emend. propinq.
- q] de his Grot. n. 8. qui in eo iterum aberrat, quod jus naturæ à divina lege ita abducit, quasi illo vindicta privata singulis permissa, hæc autem ademta esset, utroque enim jure soli Majestati gladius iustitiæ vindicatur, privatis nunquam, nisi istius concessione, usurpandus, exempla quibus Grotius assertionem suam tueri cupit, vel non quadrant eo, quo ille vult, vel id quod meri facti, non juris est, indicant. Conf. Pufendorf. n. ii.
- r] Vid. Grot. num. 9. cui, quando hoc quoque jus naturaliter penes unumquemque esse, opinatur, ex jam dictis satisfieri debet. add. Pufendorf. n. 12.

s] quod

- s] quod Grotius num. 19. certis casibus velle videtur, eum vero Zieglerus ac Osiander confutarunt.
- t] quod statuunt Anabaptistæ, quorum argumentis Grot. n. 11. 12. quanquam haud recte per omnia, respondet. Idem dicendum est de Velthuisio, qui sæpius nominato libro, atque etiam Dissertatione de Princip. Iust. & decor. p. 1007. seqq. eam operam sumpsit. Cordatius inest Gerhardus noster Loco de Magistratu politico.
- u] quinum. 14. 15. 16. Speciminibus quibusdam ostendere voluit, quanquam illa ipsa accurate loquendo vix huc possint pertinere.
- x] n. 17. add. II, 1, 14. & que illic diximus.

V. *Objectum* pœnarum sunt *delicta*, quanquam vero, omnes actus *vitiosi* sint punibiles in se, eoque jure naturæ pœnam *mereantur*, non tamen omnes ita comparati sunt, ut puniri actu semper ab hominibus possint, hinc actus *mere interni*, quia extrinsecus non probari, nec puniri possunt, nisi quatenus in *externum* aliquem conatum influxerunt; y) An idem dicendum sit de actibus, quales *naturæ humanæ inevitabiles* appellat Grotius, z) & de his, qui *nec directe nec indirecte* spectant ad societatem humanam, aut ad hominem alterum, valde dubito, cum *revera tales dari* nondum sit ostensum. Id vero expeditum est, multa *vitia moralia*, quæ actus continent oppositos virtutibus, quarum natura coactionem omnem repudiat, uti sunt *misericordia: liberalitas, gratiæ relatio*, cum pœnam definitam plerumque non habeant, *impunita* etiam inter homines manere, a) *posse* tamen pœnam iis per *leges* constitui, negari non debet. b)

y] Grot. n. 18. add. II, 4, 3. II, 6, 1. II, 2, 2. de nuda cogitatione, l. 13. de penis, de conatu. l. 5. pr. C. ad L. Jul. Maj. add. Pufendorf. n. 14. & Taboris Dissertationes de conatu.

z] n. 19. ubi addit, dubitari posse, an recte & proprie peccata dicantur, nisi quatenus culpam præcedentem involvant. ita & Velthuisius de Princip. Iust. & decor. p. 1002. habetis malos

morales, quatenus habitus, nec peccata esse, nec poena dignos, statuit, sed solum actus, quibus comparantur, vel qui inde exercentur. Sed Conf. quae haec Commentatores & Pufendorfius reposuerunt.

a) de quibus Grot. n. 20. b) exempla vid. ap. Franzk. II. Resol. 7. & Boeclerum *Dissertatione, de actione ingrati.*

VI. An ignoscere aut veniam dare delinquentibus liceat interdum, inter Philosophos Veteres jam fuit discipatum; b) potest id duplici modo intelligi, vel ut penitus tollatur, vel ut saltem minuatur poena, prius *dispensationem*, alterum *mitigationem* continet. Nisi poena natura sit irrelaxabilis, c) omnino *dispensare* summa potestas potest, non solum ante, d) sed & *postea*, quam certa & determinata poena crimini per legem, quae hinc etiam poenalis dicitur, est assignata, e) sed facile non debet, nisi sufficientes adsint *causae* aliquem liberandi, quas minus commode Vasquius, f) ad eum solum casum restrinxit, quem legislator, si de eo consultus fuisset, ipse *excepisset*, rectius eas Grotius duum generum fecit, g) *intrinsecas*, quae oriuntur vel ex merito quodam ipsius delinquentis, aut ejus majorum, vel ex alia *recommovente*, qualis intercessio magnatum, liberorum respectus, excellentia artis, & similia plura, de quibus specialius JCr *Criminalium* rerum scriptores agunt: eadem ratione de *mitigatione* poenarum h) respondendum est. Quod ut plenius intelligatur, quo modo illarum taxatio sive *estimatio* sit instituenda, omnino scire convenit, nam in hoc maxima prudentiae juridicae pars consistit, ut *quantitas* criminis puniendi probe dignoscatur, quae breviter loquendo, tum ex *animo delinquentis*, tum ex *circumstantiis* & modis seu adiectitiis qualitatibus *delicti*, colligenda est; sed accuratius Grotius i) partitur, debere nimirum spectari duo, id ob quod, & cuius ergo puniatur, illud continet *meritum*, hoc *utilitates* ex poena

pœna, seu *finis*, de quibus egimus. *Ultra meritum* neminem esse puniendum, sed *intra meriti modum* magis aut minus puniri pro utilitate. In *merito* autem *examinando*, venire *causam*, quæ *impulit* ad delinquendum, *causam* quæ *retrahere* debuisset, & *personæ idoneitatem* ad utrumque, unde pro diversa rerum conditione etiam diversimode delictum, eique convenientem pœnam iudicem oportere æstimare, sicut ea omnia clare satis *exposuit*, debitisque *exemplis illustravit*, k) ac denique *conciliavit* cum aliorum traditis. l)

- b) *de penis remittendis aut temperandis singulares libros scripserunt* Andreas Tiraquellus & Valentinus Arithmæus, *præclare etiam tractarunt* P. Gollandus *Philosoph. Epicur. pari. Moral. p. 1514.* & Pufendorf. *II, 3. 15. 16. 17.*
- c) *qualem dari.* Grot. *n. 23. recte concedit, & amplius libello de satisfactiōe Christi, contra Socinum, c. 3. demonstrat.*
- d) *superflua forte hic est censura* Tiegleri & Oshandri, *quasi ante legem penalem nec delictum nec pœna esse possit, nam jus nature, quod in genere actum vitiosum pœna subicit, quatenus delicta punienda dicitur, pœnalis nequaquam est; sed lex solum positiva ea, quæ qualitatem pœna determinat, ante quam delictum dari & pœnam quis negabit? ext. ut de lege pœnali liber Martini Navarri sine superioris seculi editus.*
- e) *Grot. n. 21. 22. 24. t) Contr. III. I. 46. propterea Grot. n. 23. consultatus, quod dispensationem cum interpretatione per eum inveniatur confundat.*
- g) *Grot. n. 25. 26. h) Grot. n. 36. add. Lips. Pol. II, 13. 7.*
- i) *num. 28. seqq. add. Pufendorf. II, 3. 18. seqq. & Velthufius tract. de just. div. & hum. part. II. p. 11. & 66. ut & Dissert. de Princip. Just. & decor. p. 1005. seqq.*
- k) *a num. 29. ad n. 36. l) n. 37.*

VII. Postquam in genere de pœnis egerat, etiam ad bella, pœnæ nomine suscipienda, tractationem suam applicat *Grotius*, m) cui quanquam alii assentiantur, mihi tamen verior illorum videtur sententia, qui bellum pœnæ, pro-

proprie loquendo, nullum dari, asserunt. o) Ne tamen inutilis prorsus reddatur ea Grotii philosophia, in locum belli pœnalis, substitui potest bellum vindicativum, pœnæ enim non nisi inter superiorem & inferiorem, vindictæ autem etiam inter æquales, summas potestates, locus est.

m) num. 38. n) Feldeus b. l. Clascnius Pol. III, 6, 7. o) præter Commentatores, Boeclerum ad 2. Grot. p. 4. & Zieglerum b. l. Jcius excell. nrisimus D. Grashofius, quem honoris causa appello, libello eruditissimo, de fonte juris, p. 9. 10. Equidem reperiuntur læca apud Historicos, quibus populi liberi, alter ab altero quandoque ob illatas injurias, dicuntur pœnas exposcere, sed figuratum est, si de bello loquantur, aut de ordine judiciorum debent intelligi, quatenus exteris jus dicitur.

VIII. Ceterum sicut in Republica tanta accuratio obtineri non potest, ut in civibus qualiæcunq; delicta omnia semper puniantur, ita nec inter gentes diversas ubique vindicari solent; *minora enim & vulgaria* potius dissimulantur. p) id quod & de inchoatis dicendum, nisi aut res gravis appareat, aut iam conatus aliquis eo processerit, ut ex tali actu certum malum, etsi nondum illud quod intendebatur, secutum sit. q) Possunt vero Reges & qui par Regibus jus obtinent, vindicare ea delicta, quibus jus nature aut gentium immaniter violatur, etiam ubi exinde injuria non in se aut subditos suos, sed in personas quasvis redundat. r) quanquam omnino observari heic debeant cautiones a Grotio propositæ; ne mores civiles, quamvis inter multos populos non sine ratione recepti, sumantur pro jure nature: s) aut natura vitiiis annumerentur, quæ lege DEI voluntaria interdicit: t) ac denique, ut diligenter secernamus principia juris naturalis generalia aut his proxima, ab illationibus remotioribus, u) de his quæ prioribus regulis adverfantur, delictis, id quo dictum est, intelligi debet, non quæ posterioribus, Quanquam & de istis in uni-

verfum verum fit, pleraque quæ ad *vindictam* exigendam suscipiuntur bella, *suspecta* esse *injustiæ*, nisi *scelera* sint *atrocissima & manifestissima*, aut alia simul aliqua *causa concurrat*, quæ ad alius gentis læsionem, vel simile quid pertineat.

p) Grot. n. 38. q) Grot. n. 37. add. Bodin. de Rep. IV, 7. & Ziegler. b. p. 464. r) Grot. n. 40. s) n. 41. t) n. 42. u) n. 43.

IX. De delictis, quæ *in Deum* immediate committuntur, qualia sunt, quæ *religionem* tollunt aut violant, nobilis est quæstio, an ad ea vindicanda, bellum suscipi possit? Equidem religionem, quanquam *per se* ad conciliandam DEI gratiam valet, habere tamen & suos in *societate humana* effectus proximos, qui non tantum in *una civitate* concludantur, sed & potissimum ad communem societatem *generis humani* pertineant, recte Grotius statuit, qui in eo quoque satis defendi potest, quod summis potestibus dixerit præter *peculiarem* suæ *civitatis*, etiam *generalem* aliquam, pro *societate humana*, incumbere *curam*, quæ non minus ad *religionem*, quam alias res humani juris, sese extendat. x) Nam in hunc sensum omnium optime forte explicatur, quando Philosophi & JCI veteres religionem erga Deum, *partem juris gentium* fecerunt, sed cum religio ipsa duplex vulgo dicatur, *naturalis* alia, quæ ex lumine rationis investigari potest, alia *revelata*, quæ non nisi sacrarum literarum fide nititur, etiam diversimode incedendum est, *Naturalis* illius *capita*, sive ad *notitiam* DEI, seu *cultum* pertinentia, an recte proposuerit distingueritque Grotius, an non, y) jam non disquiro, cum in rebus hujus argumenti ab eo vix aliquod magnum aut incorruptum sperari debere, satis constat, & initio Exercitationum jam admonitum sit; videtur tamen hætenus excusari aut defendi posse, quod, sicut in bene constitutis *civi-*

tatibus ii, qui *notiones primas*, quæ ita *simpliciter necessariae*, ut sine earum vigore nulla societas aut religio consistere valeat, & adeo *manifeste sunt*, ut ab *ingenii* etiam *hebetioris* homine satis possint investigari, *tollere*, ac negatione præfracta defendere contendunt, vi juris circa sacra *puniti* possunt, ita &, si qua *gens* idem ageret, nomine societatis humanæ, quam sine ratione violat, quando, vi juris gentium *coerctetur* ab aliis, injuriam non patiatur; secus, in *notionibus*, quæ vel ita *evidentes* non sunt, ut non educatione aut alia imbecillitate, quodammodo ab hominibus condonanda, possit obliterari, aut non *tam necessariae* absolute, ut sine iis *aliqua saltem religio* ac humana *consociatio* esse ac durare possit. z)

x) de quibus v. Grot. n. 44. qui & alias hanc juris partem, *libro posthumo, de officio summarum potestatum circa sacra*, & antea, in *pietate Hollandica*, quæ nunc cum additionibus Bogermanni extat, *prolixius excoluit*. Idemque præsterunt *Theologorum, Jctorum ac Politicorum plures*, qui contra pontificias *pretensiones imperio civili eam facultatem vindicarunt*, quorum scripta vasto opere, sub titulo, *Monarchia S.R. Imperii edito*, collegit Melchior Goldastus.

y) reprehendum propterea *Grotium Commentatores*, Zieglerus ac Ohlander. *Defendit eundem Textor. Synops. Jur. Gent. c. 6. n. 6. seqq. z) Vid. Grot. n. 46. 47.*

X. Minorem difficultatem habent, quæ circa *revelatam* religionem Grotius tradidit, sicut enim in universum vis & arma idonea media non sunt propagandæ religioni, ita nec bellum inferri potest populis aliquibus eam ob causam, quod illi *Christianam fidem* sibi propositam *amplecti nolint*. a) Et quoniam in disciplina Christiana, per se considerata, nihil est, quod societati humanæ noceat, imo nihil quod non profit, b) haud dubie contra ipsam rationem faciunt, qui *Christianismum docentes* aut *profites*

centes, hanc ob causam solam, pœnis subdunt, aut vindictæ exponunt, quin in tales qui *serviunt*, ipsi in ea causa sunt, ut iuste *coerceri* possint. c) In alias vero *Christiane religionis sectas*, sive in eos, qui Christi doctrinam, sacris literis comprehensam, pro vera habent, sed de quibusdam, quæ aut extra scripturam sunt, aut in scriptura, super vero sensu in disceptationem abierunt, & ab antiquis Christianis non eundem in modum sunt exposita, *dubitant* aut *errant*, suppliciiis aut bello qui grassantur, perini- que faciunt. d) Iustus illi coercentur, qui in eos, quos Deos, aut in res, quas religiosas putant, irreverentes sunt ac irreligiosi.

a) *Vid. Grot. n. 48. de quo argumento peculiare libri extant, Joachimi Clutenii, Justii Meyeri, Adami Pifczkii, add. Gerhard. de M. Pol. n. 314. Carpz. Pr. Crim. p. 1. q. 44. Clafen. de relig. Pol. L. 1.*

b) *quod ex proposito demonstravit Augustinus, opere nunquam satis laudato, de civitate DEI, ac ex illis amplius cognoscitur, qui de veritate religionis Christianæ commentati sunt, in quibus nomina Hugonis Grotii, Ludovici Vivis, Philippi Mornæi, Ræmundi Sebundi, Petri Rami, si errores aliquos excipias, excellunt.*

c) *Vid. Grot. n. 49. d] Grot. n. 50. Dissentiunt hic plerique Pontificii Doctores, qui pro Inquisitione, & Hæreticorum extirpatione scripserunt, Robertus Arboricensis, Jo. Baptista Cardona, Didacus Simanca, Paulus Garzia, Ludovicus de Paramo, aliique plures, quibus a Nostriis satis est responsum,*

e) *Grot. num. 51.*

I.

Ad Lib. II. Cap. XXI. AN pœna seu vindicta in alios etiam, per *communicationem* aliquam *derivari* possit, sæpius disquiritur, quod duplici modo potest intelligi, ut vel transeat in illos qui culpæ ac *criminis* se fecerunt *participes*, vel in eos, qui *non* sunt *participes*. De prioribus nullum est dubium, in quos non tam *ex alieno delicto derivatur*, quam *ex proprio*.

prio merito, obligatio ad pœnam contrahitur, & quidem generatim omnibus istis modis in delicti partem quis venit, quo in damni dati, a) sed in specie ex facto singulorum teneri potest *communitas*, seu Rectores seu Imperantes, si horum accesserit *patientia* aut *receptus*, quibus in crimen illorum veniunt: ac *patientia* quidem ira, si sciunt a subditis suis delinqui, nec tamen prohibent, cum possint ac debeant; b) sciri autem facile est ut præsumantur, quæ conspicua sunt, quæ frequentia. Receptu vero, quoties in sua civitate tolerant qui alibi deliquerunt, ubi, si reatu se exsolvere volunt, alterutrum facere debent, ut interpellati nocentem aut pro merito puniant, aut poscentibus dedant: c) nisi quod, ubi quis casu aut infortunio quodam deliquit, & ad asylo, qualium exempla apud omnes fere populos extabant, d) confugit, ad eos deditio extendi nequeat, e) tenetur tamen, qui asyllum præbet, jus alteri concedere, atque interim dum de causæ justitia cognoscitur, supplices defenduntur, f)

a) Vid. Grot. b. c. 21. n. 1. & II, 17, 6. ubi modi participandi partitum explicantur.

b) Grot. n. 2, exemplis illustrat, prolixius Alber. Gentil. de J. B. I, 21. Pufend. II, 3, 28. de fundamentis generalioribus vid. Jac. Gothofred. ad l. 109. de R. I.

c) Grot. n. 3. 4. de ritu deditiois vid. Livius IX, 10. an ejusmodi deditus, sed non receptus, siue civitatis civis maneat, questio est, negat Scævola in l. ult. de legar. quem sequitur Gœdd ad l. 102. n. 1. de V. S. & Alb. Gentil. III, 17. p. 628. assèrunt Brutus & Cicero quos Grotius h. l. sectatur. Mibi videtur voluntatis esse questio, an civitas simpliciter ejecerit, an solum alterius executioni potestatem facere voluerit. Illo casu prior, hoc, posterior sententia vera est.

d) de asylo Hebraeorum Vid. Selden. IV, 2. Nicol. Anton. de Jur. Exil. I, 6. 10. Græcorum, Sam. Petit. Comm. ad LL. Attic. f. 13. Serv. ad 8. Aeneid. Romanorum, Tacit. Annal. III, 60. seqq. III, 36.

III, 36. IV, 14. & nostri Interpretes ad r. C. de his qui ad Tecl. s. Veterum Francorum, varia mandata regia, apud Goldast. Const. T. 1. p. 11. & 14. add. T. 3. Aleman. f. 143. Germanorum etiam recentiorum, Mager. de advoc. arm. c. 15. n. 95. Anglorum, apud Bacon Verulamium in Henrico VII. & Cambdenum Elisabetha. sed videndi sunt, qui peculiare commentarios de Asylys eorumque jure scripserunt, Georgius Rittershusius, Nicolaus Mylerus, Petrus Sarpus, Leibfridus, meminitque talis libri, a se facti, Paganinus Gaudentius L. 1. c. 11. extant quoque Jo. Adami Ossandri Dissertationes.

e) Grot. n. 5. add. Mager. c. 8. & Myler. c. 10.

f) Grot. n. 6. add. Rittersh. c. 7. n. 2. Myler. c. 11. 12.

II. Vicissim ex facto Imperantium teneri possunt subditi, si in crimen consenserint, aut si quid fecerint summæ potestatis imperio aut sensu, quod facere sine facinore non poterant, quanquam culpa pertineat tantum ad eos qui consenserunt diserte, non qui aliorum sententiis victi sunt. g) Sed si universitas deliquit, quamdiu jus eam puniendi duret, nobilis est quæstio, quam recte Grotius definit, utut in aliis obligationibus, quæ primo ad universitatem pertinent, tamdiu alteri jus manet, quam diu durat universitas, heic tamen aliter dicendum, quia meritum pœnæ ab universitate contrahitur non immediate & per se, sed derivatione a singulis, igitur extinctis his, per quos ad universitatem meritum deducebatur, ipsum quoque meritum extinguitur, ac proinde & pœnæ debitum. h)

g) Grot. n. 7. Pufendorf. Elem. 1, 12. 28. & de J. N. G. IIX, 3. 28. Bodin. de Rep. III, 7. p. 527.

h) Grot. num. 8. Pufendorf. IIX, 3. 29.

III. Sed an tranſibit pœna etiam in illos, qui delicti non sunt participes? heic nimium faceti & absurdi etiam sunt vulgares Doctores, sicut apparet ex interpretationibus, quibus in crimine læsæ maiestatis, famosam istam Legem Quis-

Quisquis, misere torquent. Erudite Grotius primum distinguit, *damnum directe datum*, quo cuiquam auferuntur ad quod *jus proprium* habet, ab eo, quod *per consequentiam* venit, quo fit, ut quis non habeat, quod habiturus alioquin fuisset, *cessante scilicet conditione*, sine qua jus non habebat. Prius *pœnam ipsam* continet, posterius *effectum pœnæ* involvit. l) Deinde notat, interdum imponi alicui aliquid mali aut boni aliquid auferri, *occasione quidem alterius peccati*, sed non ut id peccatum *causa* sit *proxima* ejus actionis, quod jus ipsam agendi attinet, verum sua *cujusque spontanea promissio*, ut, si quis pro delinquente fidejussit. k) Quibus præmissis recte infert, omnino certissimam nullique exceptioni obnoxiam esse, regulam, *neminem delicti immunem, ob alienum delictum posse puniri*, quæ, sicut ipso *recte rationis dictamine* nititur, cum obligatio ad pœnam oriatur *ex merito*, meritum autem est aliquid personale, *cujus fundamentum sua* *cujusque voluntas propria*, quæ nisi ex motu *intrinsicco* vitium contrahere non potest, l) *ira legibus non minus divinis*, m) quam *humanis*, n) *faniorum populorum, idem prorsus constitutum, & testimoniis*, o) *sapientum, tum gentilium tum Christianorum, dudum confirmatum est.*

l) Grot. n. 10. Pufendorf. n. 31. k) Grot. n. u. Pufendorf. n. 32. add. l. 9. 2. V. 12. l) Grot. n. 12. Pufendorf. n. 33. m) Deut. XXIV, 16. Ezech. XLIX, 20. II. Paralip. XXV, 4. n) Romanis l. 26. 7. de pœn. l. 22. C. eod. add. l. 17. §. 1. de jur. patron. t. t. C. no fl. pro patr. l. 7. pr. de bon. damn. Pontificiis can. 6. caus. 1. q. 4.

o) *qua collegit Grot. n. 13. add. Dissertatio, quam supra nominavimus, de jure circa cadavera punitorum, c. 3. §. 5.*

IV. Sequitur hinc, *filios ob delicta parentum, salva justitia, vera, ac in ipsis filiis immediate radicata, pœna, puniri non posse, neque his obstat lex Hebræa, qua DEus paternam impietatem in posteros se vindicaturum minatur; p) multo minus cognati poterunt pleæti, ob propinquorum facinora: q) si quid tamen habeant, aut*

P

expe-

expectare possint nocentum liberi aut cognati, in quod *jus proprium* sit non ipsis, sed *populo aut Regi*, id auferri ipsis potest, *jure quodam dominii*, cujus tamen *usus* simul in *penam* redundet eorum qui peccaverunt. r) Hinc nec *subditi* proprie puniri possunt ob Regis delictum, s) nec *singuli*, qui non *conferunt*, ob delictum *universitatis*; t) nec *heredes* ad poenam, cui defunctus obstringebatur, *qua poena* est, tenentur, u) quanquam si *ultra meritum*, nova quadam causa obligationis extiterit, utpote *jure Romano*, per *litis contestationem*, *contractus*, id quod in poena erat, si poena est, *heredes* debebunt, ut alia quae in conventionem deducta sunt. x)

p) Exod. XX, 5, existimat Grotius, Deum id facere, non poenae, sed *Dominii* jure, quodur in res nostras, ita & *vitam*, habeat plenissimum; deoq; sine ulla causa & quovis tempore, eam cuius auferre, quando vult, posse. Quae in re sicut recte cum consularunt, Zieglerus p. 491. ac Osiander p. 1207. quod hoc dominii jus non possit separari a *justitia Dei*, cui usque tale quid repugnat, vid. Sapiens. XII, 15 ita nescio, annon, quod illi in causis *justitiae* talium exemplorum inquirant, *super vacuum sit*: nam cum certum sit, *rationem actum DEI* punientis esse *justum*, rectius hic illud Augustini V. de Civ. DEI, 21. *usurpannis*, haec plane Deus agit, etsi occultis causis, nunquid *injustia*? & quia *expressse Deus dicit*, se punire delicta parentum in liberis, si *aliquid dicendum* forte *distinqui potest*, inter *penam veram* & *apparentem*, Deus punit filios *temporalis vitae*, ut ab aeterno supplicio cui alias, si *paterna facinora* sequerentur, abnoxii redderentur, *salvet*, at vero illa *temporalis poena*, respectu aeternae, proprie non est poena, *actus tamen iste* in *veram parentum poenam* redundat, *quatenus posteritas nullam sperandam habent*.

q) Grot. n. 15. r) Grot. n. 16 *ex his fundamentis* L. Quisquis C, ad L. Jul. Maj. *expleri debet*, ac defendi, *en ratione*, sicut per *partes ostendit* *Dissertatio de lur. circ. cadav. pun. c. 3. §. 6. 7.*

s) Grot. n. 17. *add. l. 3. §. fin. ad eas*, quae D. Osiander p. 1214. *inquisivit*, *causas* *punitiois* *populi*, *respondere* *debet*, *quod modo de liberis respondimus*.

t) Grot. n. 18. u) Grot. n. 19. *add. l. 14. 10. III, 2. I. x)* Grot. n. 20. *hinc jure Romano*, ut *regulariter actio poenalis non transeat ad heredem* §. I. *de perpet. & temp. act. transi. tamen*, si *post litem contestatam* *amponatur* *rei*, l. 35. de O. & A. *quia accepto judicio* *contrahitur* l. 3. §. 11. *de pecul. & per litis contestationem* *prior obligatio* *novatur*, l. 11 §. 1. l. 29. *de novat. l. 3. C. de usur. rei jud. Hinc ex sententia* *ortitur* *judicati obligatio* d. l. 3. §. 11. *de pecul. ex qua competit actio* *judicati*, *quae rei* *persecutionem* *continet*, l. 6. §. ult. *de vo. jud. Quare sicut* *ex aliis contractibus* *defuncti*, *ita ex hac etiam* *tenetur* *heres*, *quanquam non nisi per* *fictionem* *juris civilis* *hoc* *introducitur* *fictionem* *non ad* *vetus contractus*, *ratione suorum principiorum*, *sed effectus tantummodo* *contractus*, *litis contestationi* *attribuitur*, *jude nec ad* *qualescunque*, *sed* *solum poenariae poenae* *pertinet*.

Halle, Diss; 1708 Str-z

f

sb,

1708

1708 19

Q. D. B. V.

COLLEGII GROTIANI,

AB
ILLVSTRI KVLPI SIO
QUONDAM CONSCRIPTI,
EXERCITATIO IX.

QVAM
IN ALMA FRIDERICIANA,
CVM ADIECTIS COROLLARIIS,
PRAESIDE

DN. IO. SAMVELE STRYKIO,
IC. SERENISS. VIDVAE SAXO-ISENACENSIS
CONSILIARIO AVLICO, PROFPVBL.
ORD. ET FAC. IVR. h. t. DECANO.

IN
AVDITORIO MAIORI
D. III. MART. A. R. S. M DCC VIII.
PVBLICAE ERVDITORVM DISQVISITIONI
DENO SVMMITTIT
IOHANN FRIEDRICH CARL BOSE,
EQV. MISN.

HALE MAGDEBVRGICÆ,
Typis IOANNIS GRVNERI, Acad. Typogr.

Centimetres

Inches

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

Farbkarte #13

B.I.G.